

Fylkesmannen i Rogaland

Forvaltingsplan for Norheimsøy og Lamholmen naturreservat

Finnøy kommune, Rogaland

Rapport nr. **XX – 2016**

Fylkesmannen i Rogaland
Miljøvernavdelinga

Miljørappport nr. **XX** - 2016

Forvaltingsplan for Norheimsøy og Lamholmen naturreservat, Finnøy kommune, Rogaland

Forfatter(ar): Fylkesmannen i Rogaland,
miljøvernavdelinga

Rapportnr.: **XX** - 2016

Dato: **XXX**

Prosjektansvarleg: Per Kristian Austbø

Faggruppe: Områdevern

Geografisk område: Rogaland

Finansieringskjelde(r): Klima- og
miljødepartementet/Miljødirektoratet

Arkivnummer: 432.4

Tal sider: **XX**

Emneord: Norheimsøy og Lamholmen
naturreservat, vern, skjøtsel, bevaringsmål,
forvaltingsplan, sjøfugl

ISSN: **XXX**

Samandrag: Norheimsøy og Lamholmen naturreservat vart oppretta ved kongeleg resolusjon i 1982 som ein lokalitet innanfor verneplan for sjøfugl i Rogaland. Føremålet med fredinga er å ta vare på ein viktig sjøfugllokalitet med dei plante-samfunn og dyreartar som naturleg er knytt til området, særleg ut frå omsynet til sjøfuglane og deira hekkeplassar.

For å sikre naturverdiane i området, finst det vernereglar som styrer kva som er lov eller ikkje innanfor naturreservatet. Forvaltingsplanen klargjer korleis vernereglane skal tolkast, vidare kva for bevaringsmål som forvaltinga skal legge til grunn i praktisk forvaltning, og aktuelle praktiske tiltak for å fremje verneverdiane på kort og lang sikt.

Postadresse:

Postboks 59 Sentrum,
N-4001 Stavanger,
Noreg

Besøksadresse:

Statens Hus,
Lagårdsveien 44,
4010 Stavanger

Tlf : +47 51 56 87 00

Faks: +47 51 52 03 00

E-post: fmropost@fylkesmannen.no

www.fylkesmannen.no/rogaland

Innhald

Forord	4
1 Innleiing	5
2 Naturmangfaldlova	5
3 Historikk	6
3.1 Føremål med forvaltingsplanen og verneprosess	6
3.2 Brukshistorie.....	7
4 Områdeskildring	7
4.1 Lokalisering, geologi og klima	7
6 Kunnskapsstatus	8
6.1 Naturtypar og vegetasjon.....	9
6.2 Fugleliv	11
7 Forvaltning av Norheimsøy og Lamholmen naturreservat	13
7.1 Truslar mot verneverdiane	13
7.2 Bevaringsmål, planlagde tiltak og skjøtsel	14
7.3 Verneforskrifta og retningsliner for brukarinteresser	16
Landbruk.....	17
Jakt, fiske og friluftsliv	17
7.4 Sakshandsaming - dispensasjonar	18
Søknader om dispensasjon.....	18
7.5 Handheving og sanksjonar etter naturmangfaldlova	19
8 Oppsyn og informasjon	19
Kjelder.....	20
Vedlegg 1 Verneforskrift	21
Vedlegg 2 Bevaringsmål for Norheimsøy og Lamholmen NR	23

Forord

Fylkesmannen i Rogaland, miljøvernavdelinga, har utarbeidd forvaltingsplanen på oppdrag frå Miljødirektoratet. Planen er meint å vere ein reiskap til reglar og bruk for grunneigar, forvaltinga og andre interesserte.

Ei verneforskrift regulerer bruken av området for å ta vare på verneverdiane. Forvaltingsplanen er ikkje juridisk bindande utover verneforskrifta, men skal klarlegge korleis vernereglane er å forstå. Vidare skal planen avdekke truslar mot verneområdet, og skissera løysingar for å ta vare på verdiane. Planen er bygd opp etter punkta under:

- skildring av planprosessen
- skildring av området og verdiane
- skildring av vernereglar og praktisering av desse
- mål for forvaltinga og forslag til tiltak

Eit utkast til plan blir sendt på avgrensa høyring til grunneigarar, kommune og andre offentlege instansar, lokale lag og organisasjonar. Høyringa vil så bli samanfatta, med eventuelle endringar, før denne blir eigengodkjent av Fylkesmannen. Godkjenning av forvaltingsplanen er eit enkeltvedtak som kan klagast på.

1 Innleiing

Norheimsøy og Lamholmen naturreservat ligg i Finnøy kommune og vart oppretta ved kongeleg resolusjon i 1982, som ein lokalitet innanfor verneplan for sjøfugl i Rogaland. Mål for verneplanen var å frede 50 % av hekkeplassane til sjøfugl i fylket. I alt 40 sjøfuglreservat vart oppretta, eit totalareal på 7,2 km². Reservatet omfattar nemnte holmar og tilhøyrande skjer. Totalt landareal er om lag 450 dekar, med ein 50 meter sone sjø kring øyene.

Vern som naturreservat er strengaste verneform, og blir brukt for område som har trua, sjeldan eller sårbar natur, område som er viktige for biologisk mangfald, inneheld ein bestemt naturtype, utgjer ein spesiell geologisk førekomst eller har særskild naturvitskapleg verdi. I eit naturreservat er det forbode å gjere noko som reduserer verneverdiane, slik desse kjem til uttrykk i verneføremålet, her for Norheimsøy og Lamholmen:

Føremålet med fredinga er å ta vare på ein viktig sjøfugllokalitet med dei plante-samfunn og dyreartar som naturleg er knytt til området, særleg ut frå omsynet til sjøfuglane og deira hekkeplassar.

2 Naturmangfaldlova

Det følgjer av naturmangfaldlova § 7 at dei miljørettslige prinsippa i §§ 8-12 skal leggst til grunn som retningslinjer ved utøving av offentleg mynde, og at det skal gå fram av avgjerdene korleis prinsippa er teken omsyn til og vektlagt.

Etter naturmangfaldlova § 8 skal avgjerder som rører ved naturmangfaldet så langt det er rimeleg bygge på vitskapleg kunnskap om artane sine bestandssituasjonar, utbreiing av naturtypar og økologiske tilstand, samt effekten av påverknader. Det skal vidare leggst vekt på kunnskap som er basert på generasjonars erfaringar gjennom bruk av og samspel med naturen.

Kunnskapsgrunnlaget som ligg til grunn for retningslinene i forvaltingsplanen er rimeleg godt:

- Sjøfuglovervaking sidan 1978
- Hekkande grågås i reservatet har vore jamleg overvaka sidan tidleg 1980-talet
- Vegetasjonskartleggingar
- Historisk bruk er dokumentert ved samtale med grunneigarane

Ut frå *føre-var prinsippet* i naturmangfaldlova § 9 finn Fylkesmannen at gjeldande kunnskap om verneverdiane er tilstrekkeleg til å vurdere verknadane av tiltak på verneverdiane. Planen inneheld ikkje tilrådd tiltak eller føringar for bruk som vil innebere fare for miljøskade og strid med føre-var-prinsippet .

Forvaltingsplanen gir føringar for kva verneforskrifta opnar for innanfor reservatet. Ved søknad om dispensasjon frå forskrifta blir det vesentleg å vurdere søknaden opp mot samla belastning, og sjå verneområdet i ein større økologisk samanheng. Planen har fastsett bevaringsmål som naturkvalitetane skal overvakast etter. Dette gir eit betre grunnlag for å vurdere samla belastning av ulike aktivitetar i verneområdet, jfr. naturmangfaldlova § 10 om *økosystemtilnærming og samla belastning*.

Naturmangfaldlova § 11 krev vidare at kostnadar ved forverring av miljøet skal berast av tiltakshavar. Forvaltingsplanen opnar ikkje for tiltak der dette prinsippet kjem til nytte. Etter § 12 (miljøforsvarlege teknikkar) legg planen opp til praktiske retningslinjer for forvaltning og skjøtsel som tek i vare verneføremålet i best mogleg grad.

3 Historikk

3.1 Føremål med forvaltingsplanen og verneprosess

Forvaltingsplanen skal vere eit praktisk hjelpemiddel for å halde ved lag og fremje føremålet med vernet. Samstundes gir planen viktig informasjon til grunneigarar, kommune, organisasjonar og generelt interesserte i samfunnet elles. Planen er tufta på vernereglane, og skal vere i samsvar med verneføremålet for området. Han skal sikre langsiktig, differensiert og målretta forvaltning av heile verneområdet og gi føringar for bruk, informasjon, skjøtsel og eventuell tilrettelegging.

Forvaltingsplanen skal ikkje skjerpa eller svekka vernereglane, men klargjere rammene for desse og den vidare bruken og forvaltninga av området. Forvaltingsplanen er ikkje juridisk bindande som verneforskrifta, og kan reviderast ved behov.

Det kan bli behov for å revidere bevaringsmål med kortare mellomrom enn for heile planen. Bruken av bevaringsmål er nytt i forvaltninga, og det kan difor bli naudsynt å justere bevaringsmål etter kvart som kunnskapen om naturverdiane i området aukar.

Planen skal:

- dokumentere natur- og kulturverdiar
- klarlegge brukarinteresser og tilhøvet til verneforskrifta
- gi retningslinjer for sakshandsaming
- lage bevaringsmål med tiltak ein følgjer opp
- gjere greie for praktiske forvaltningstiltak for å fremje verneføremålet

Det er eit mål at forvaltninga skal vere mest mogleg fleksibel og utan unødige konflikhtar med tradisjonelle brukarinteresser.

Forvaltingsplanen blir sendt på avgrensa høyring til grunneigarar, kommune og andre offentlege instansar, lokale lag og organisasjonar. Høyringa vil så bli samanfatta, med eventuelt påfølgande revisjon. Planen blir deretter ved vedtak eigengodkjent av Fylkesmannen i Rogaland. Grunneigarar eller andre med rettsleg klageinteresse kan klage på dei delane av godkjeningsvedtaket/ forvaltingsplanen som er enkeltvedtak i samsvar med forvaltingslova § 2. Eventuell klage skal sendast Miljødirektoratet.

3.2 Brukshistorie

Holmane har lang tradisjon som beiteområde, truleg tilbake i førhistorisk tid. Registrerte fornminne som rydningsrøys og grop/hustuft frå jernalder er uttrykk for denne lange kontinuiteten (Riksantikvarens nettløysing: *kulturminnesok.no*).

Open, trelaus og aktivt beita/brent kysthei har nok vore hovudpreget over lang tid.

Før 1970 hadde ein både unge storfe og sau beitande på Norheimsøy (Ann Norheim, pers. medd.). Beitet tok slutt kring 1970, og då gjekk det om lag 15 år før det på ny vart sett inn beitedyr. Nye beitedyr kom inn i 1984, med 25 Gottlandsauer og lam. Desse vart så fjerna i 1990. I 1995 kom det på ein ny flokk med villsau. I 2013 var det 135 sau og lam på holmen. Beiterettane til øya er delt på fire bruk, og blir nytta etter avtale.

Det er lite friluftsfærdsle i reservatet. Holmane er svært utsette for vind og det er vanskeleg å fortøye båt.

Utover nemnte beitebruk har grunneigarane gjennomført brenning av gamal lyng/gras over lang tid på Norheimsøy. Kjende tilfelle er tidleg 1980-tal, på nærmare 80 % i 1996, så på delar i år 2000 og vidare i 2013.

4 Områdeskildring

4.1 Lokalisering, geologi og klima

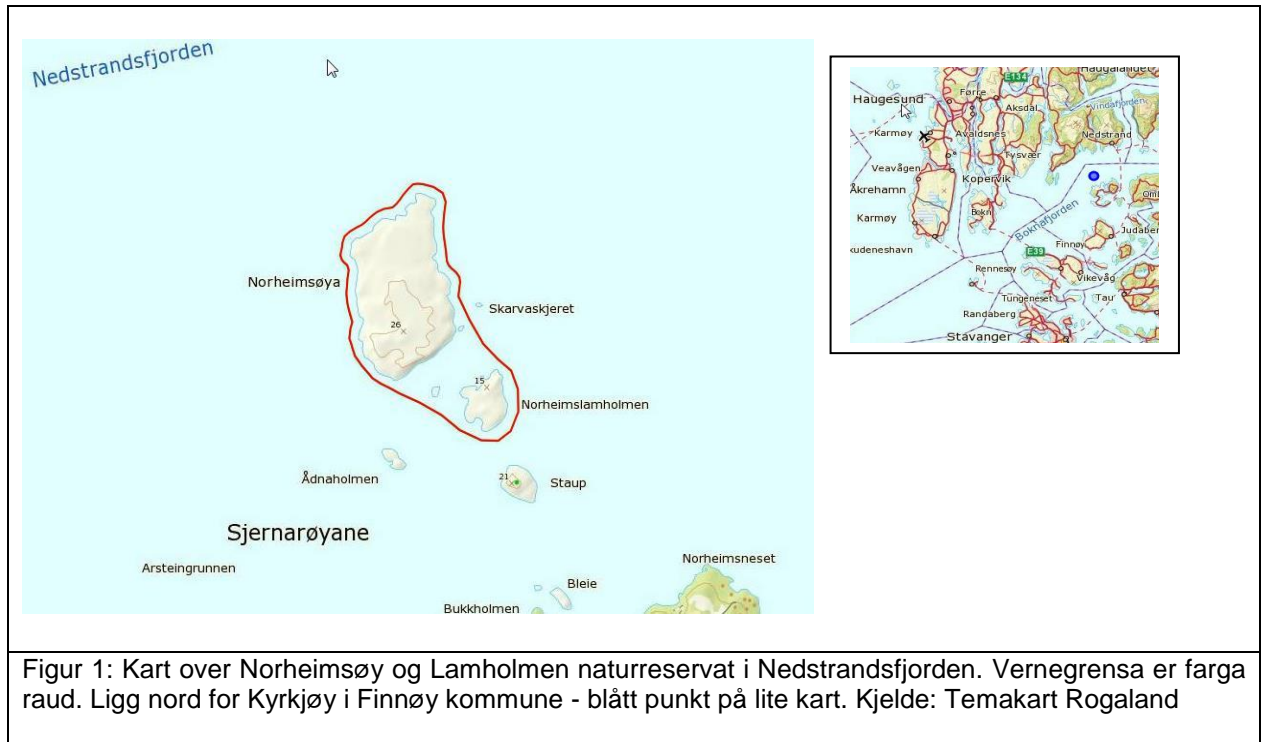
Reservatet ligg i Nedstrandsfjorden, nord i Ryfylke (Fig.1), om lag 1,5 km rett nord av Kyrkjøy. Dei verna holmane er i så måte å rekne som ein del av Sjernarøyane. Nedstrandsfjorden er ein open fjord, og Norheimsøy og Lamholmen ligg eksponert i fjorden.

Sjernarøyane ligg i eit kyst- og øylandskap i Ryfylke (Hettervik 1996). Dette er eit stort øyrike med større og mindre fjordar og sund. Landskapsromma vekslar mellom småskala rom i lune tronge fjordar til storskala landskapsrom ut mot Ryfylkebassenget. Landskapet er rangert til regional verdi (Hettervik 1996).

Reservatet er eigd av fire bruk i Finnøy: 64/1, 64/6, 64/11 og 64/13.

Geologi

Norheimsøy har ein berggrunn dominert av øyegneis og granitt (NGU-kart). Dette er ein svært hard bergart med liten forvitring. Austre side av Norheimsøya samt Lamholmen har glimmergneis med nokre soner av amfibolitt. Amfibolitt forvittrar lettare, og kan opne for rikare vekstforhold for floraen.

Betre bilde i GIS?

Klima

Det er eit typisk kystklima med milde, men kjølege vintrar og til dels varme sumrar. Det fell mindre nedbør i denne midtre del av Ryfylke enn i indre delar med høgare fjellområde. Næraste meteorologiske målestasjon er på Fister, 16 km frå reservatet. Temperaturen er i snitt $-0,7\text{ }^{\circ}\text{C}$ i februar som er årets kaldaste månad, og i den varmaste månaden august snittet $15,8\text{ }^{\circ}\text{C}$.

6 Kunnskapsstatus

Kunnskap om naturverdiar er etter måten god. Nyare brukshistorie (sjå ovanfor) er gjort greie for i samtale med lokale bruksrettshavarar.

I det avgrensa verna sjøområdet syner Naturbase.no avgrensa skjellsandførekomstar (verdi B) både tilgrensande og innanfor vernetegrensa i sjø. Naturverdiane har følgjande kjeldegrunnlag:

- Tilstand og utviklingstrekk sjøfugl i Rogaland (Fylkesmannen i Rogaland, 1996, 2006, 2008)
- Hekkebestanden av grågås på Norheimsøy, Norheimslamholmen, Staub og Ådnaholmen i Finnøy kommune 1982 – 2015 (. Hauge, K.O., 1982 - 2015)
- Vegetasjonskartlegging på 1980-talet (Hauge, K. O. 1984)
- Artskart (Artsdatabanken) - planteliv, fugleliv, dyreliv
- Naturbase - naturtype skjellsand

6.1 Naturtypar og vegetasjon

Kjell Ove Hauge kartla vegetasjon i reservatholmane i 1984 (K. O. Hauge 1984), med vegetasjonskart (sjå fig. 3). Dei vanlegaste vegetasjonstypene er røsslyng-bjønnskjeugghei, røsslynghei og myrvegetasjon, som vekselvis går ned til snautt strandberg. Topografi, brenning og beitebruk gjer at vegetasjonsbiletet er særst samansett, med få større areal av same vegetasjonstype. Norheimslamholmen (Lamholmen) har ikkje vore beita eller brent på lang tid, og allereie på 1980-talet såg ein oppslag av lauvtre; ei utvikling som no ikkje minst også gjer seg gjeldande på Norheimsøy (sjå fig. 2 flyfoto).

Nyare naturtypekartlegging er ikkje prioritert grunna at området er sikra som naturreservat. Artskart.no syner observasjonar av ei rekke typiske planteartar tilbake til 1997; så som hanekam, strandsmell, den litt sjeldnare heifrytle, og glisnestorr og myrsauløk - som begge tyder på stadvis litt rikare veksetilhøve.

Fig.2 Norheimsøy med vekslende vegetasjonstypar av myr og lyng- og bjønnskjeugghei. Sjå fig. 1 Kjelde: Norsk fly- og flyfoto.

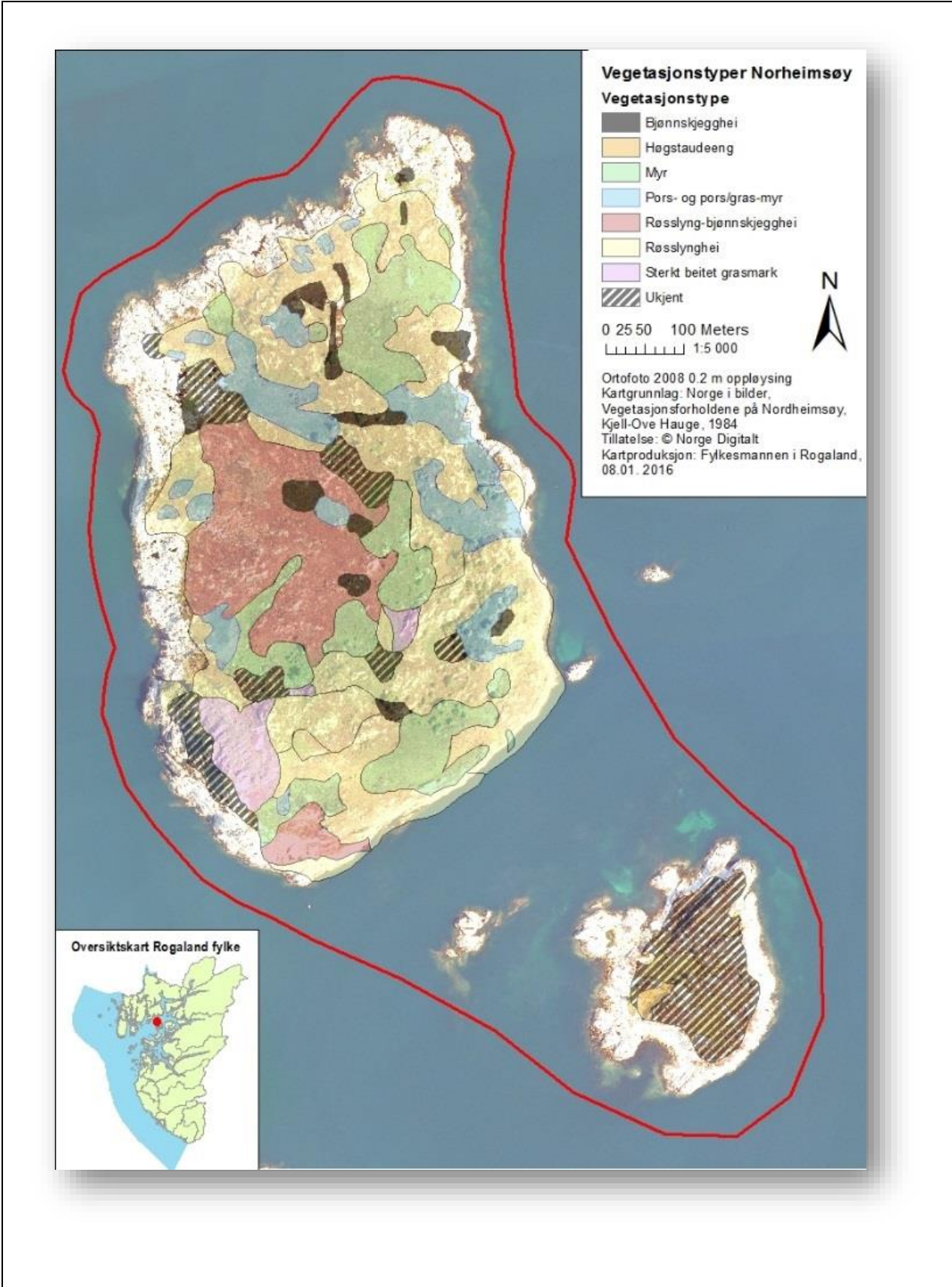

Fig.3 Vegetasjonstypar, modifisert etter K.O. Hauge 1984

6.2 Fugleliv

Artskart.no (Artsdatabanken, registrator K. O. Hauge) syner at reservatet og sjøområdet kring er ein viktig biotop for ei lang rekke artar; både sporvefugl, vadarar, sjøfugl og andre. Dei fleste nyttar området meir tilfeldig under trekk og matsøk.

Tabell 1 Samanstilling av eldre tellingar i hekkeperioden. Sjå nye tellingar frå 2016 – tabell 2 nedanfor
* - sjå fig. 5 for vidare utvikling av grågås-hekking.

Art	1978	1985-86	1992-93
Sildemåke	13 par	min 250 fugl	1 reir, min 100 fugl
Gråmåke	80 par	220 fugl	250 – 300 fugl
Svartbak	60 par	min 100	350 – 400 fugl
Fiskemåke	40 par	90 fugl	60 -80 reir
Ærfugl	ikkje tal	ikkje tal	80 vaksne, 70 ungar
Grågås *	1- 4 reir 1974-80	7 reir i 1981;18 i - 86	24 reir i -93;30 i - 95

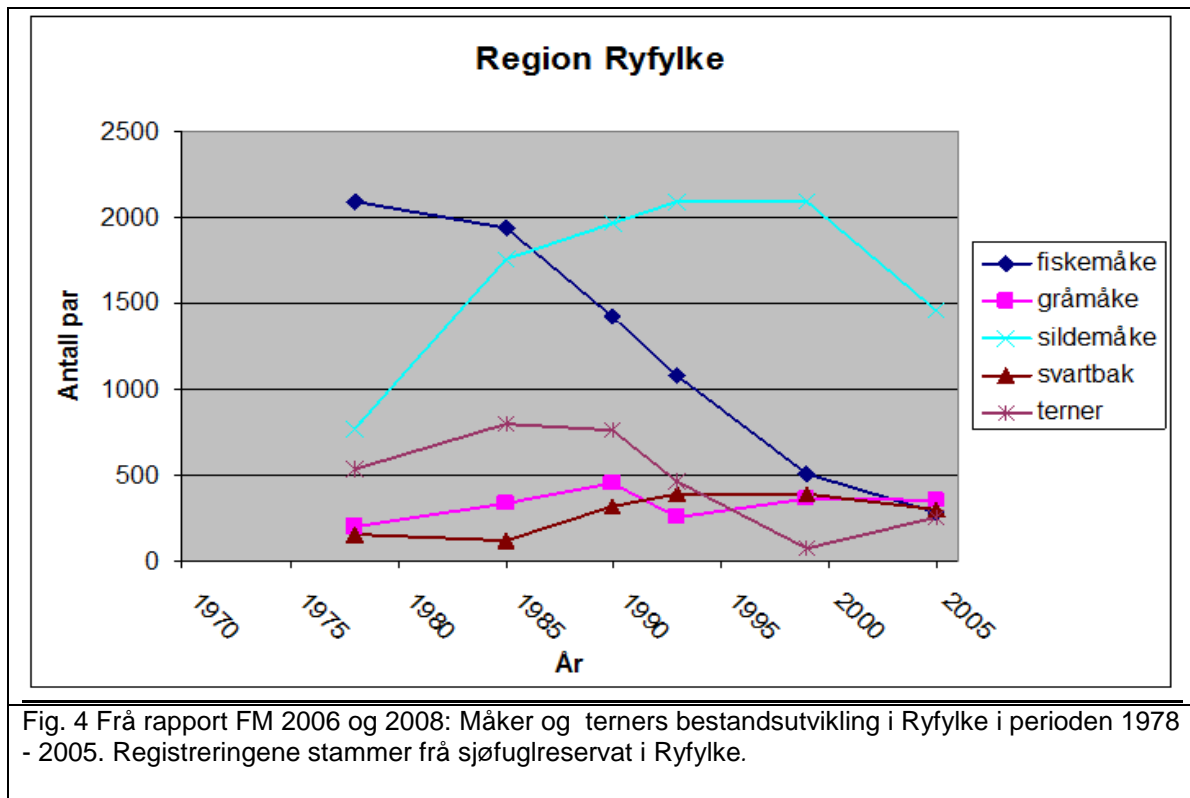
Tabell 2 Nye teljingar frå 11.05.16 syner etter måten mykje fugl i reservatet. Det er von om at fleire har gått til hekking etter 11.05. På Ådnaholmen (sør for reservatet) var det registrert 26 ærfugl, 28 svartbak (10 på reir), og einskilde av andre artar.

Art	Norheimsøy	Lamholmen
Sildemåke	64 fugl 3 på reir	
Gråmåke	119 fugl 7 på reir	
Svartbak	39 fugl 15 på reir	3 fugl
Fiskemåke	15 fugl	7 fugl
Ærfugl	65 fugl	9 fugl
Grågås	46 fugl	
Tjeld	5 fugl	3 fugl
Storskarv	6 fugl	1 fugl
Siland	4 fugl	2 fugl
Løvsongar	1 fugl	1 fugl
Skjærpiplerke	3 fugl	
Heipiplerke		1 fugl
Linerle	1 fugl	

Regionale trendar

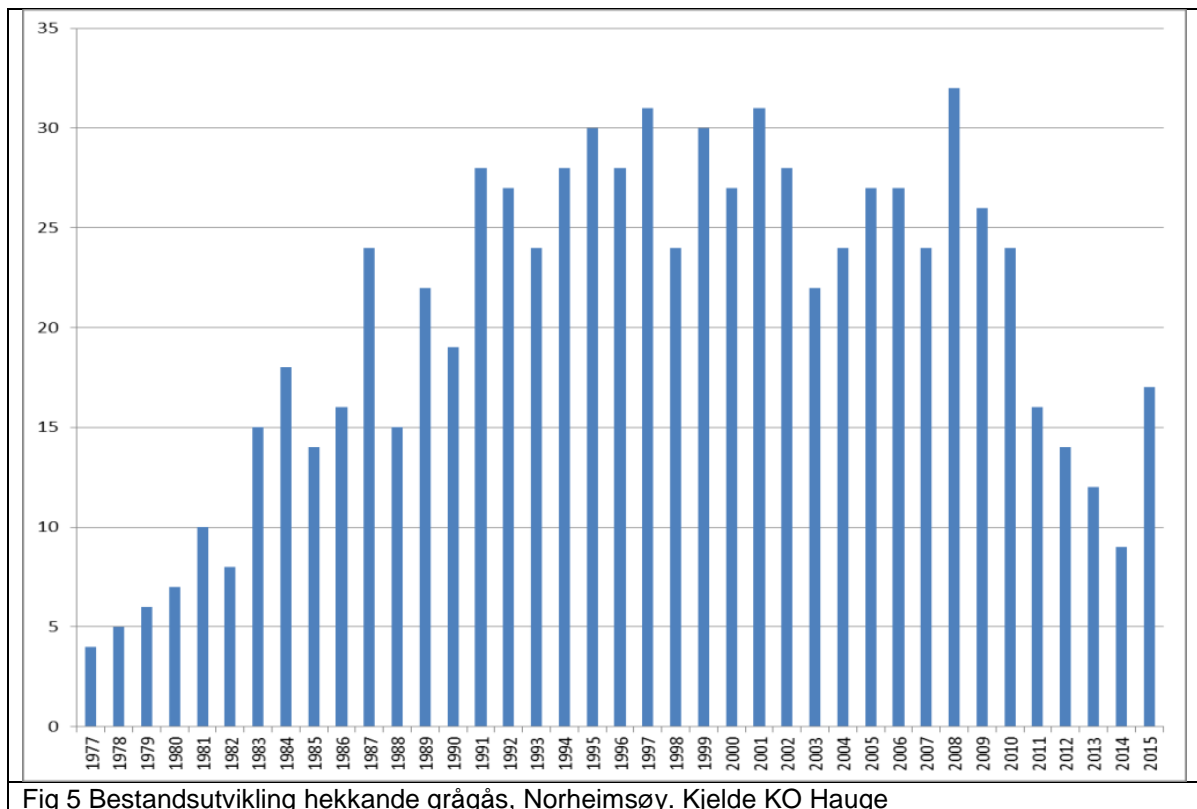
Bestandsutviklinga over tid for sjøfugl i reservatet er klart negativ, forsiktig sagt. Tidlegera gode hekkebestandar av ærfugl og spesielt måkefugl har gått radikalt tilbake sidan vernetidspunkt, og spesielt etter midten av 1990-talet, til liks med tilsvarende lokalitetar i fylket. Fig. 4 syner den generelle utviklinga for region Ryfylke, etter kartlegging i 2006 og 2008. I 2008 vart det under hekkeperioden registrert

mykje fugl (gråmåke, svartbak, heigre, fiskemåke m.fl.), men minimalt med anna hekking enn grågås.

Utviklinga av hekkebestandane i regionen Ryfylke har store likskap med dei andre regionane i fylket. Det er kraftig reduksjon i hekkebestandane av fiskemåke og ternar gjennom heile perioden (tilsvarande 85% og 80% reduksjon). Ternene var i 2005 borte frå dei indre områda av Ryfylke, og ein finn i dag hekkande ternar i hovudsak i dei ytre eksponerte områda av regionen, om enn med variasjonar år om anna.

Kartlegging av hekkebestand av grågås har vore gjennomført i mange år og utgjer ein verdifull tidsserie. Dette som samarbeid mellom NOF Rogaland v/K.O. Hauge og Norsk institutt for naturforskning (NINA). Bestanden har synt store svingingar, truleg i nokon grad påverke av mellom anna villmink, ramn, lyngbrenning og havørn (sjå fig.)

Overvakinga (fig. 6) syner markert auke av hekkebestanden sidan 1977, men med kraftig nedgang frå 2011. Årsaka til nedgangen er usikker, men moglege forklaringar kan vere villmink, havørn, uroing, skadefelling av gås andre stader, eller kombinasjonar av desse og andre faktorar. Denne utviklinga vart kraftig reversert i 2015, kan hende på grunn av frávær av mink og mindre predasjon av havørn (Hauge, K.O, 2015). Gåsa har komme til reservatet stadig tidlegare dei siste 10 åra.

Grågåsa føretrekkjer openbart røsslyngvegetasjon som hekkeplass, helst høgare lyng som gir skjul for reir. Det er viktig å ta omsyn til dette ved skjøtsel, som til dømes brenning av lyngmark, slik at større delar av reservatet alltid har tilstrekkeleg høg lyngmark.

7 Forvaltning av Norheimsøy og Lamholmen naturreservat

7.1 Truslar mot verneverdiane

Tilnærma frávær av andre hekkefuglar som sildemåke og fiskemåke er ei generell trend i mykje av Rogaland-skjergarden. Dette må i stor grad skuldast utanforliggende årsaker. Vedvarande svikt i næringstilgangen er utan tvil ein avgjerande årsak til denne negative utviklinga, men også ugunstige ver-tilhøve spelar inn i dei tilfelle der fuglar trass alt prøver å hekke.

Aukande trevegetasjon vil utgjere ein trussel mot hekkande sjøfugl, og må difor haldast under kontroll og helst fjernast. Tilpassa sauebeite og periodevis brenning av kystheia vil vere viktig i så måte. Likevel er det slik at det ikkje er mangel på skogfrie hekkeplassar som er den største utfordringa; er det nok mat i sjøen finn fuglane normalt gode hekkestadar i nærleiken.

Den markerte auken i grågåshekking siste år kan i nokon grad truleg skuldast fråvær av villmink. På oppdrag frå Fylkesmannen undersøkte minkjeger Øyvind Nesheim (Nesheim, 2015/2016) reservatet tidleg i 2016. Etter grundig søk fann han ingen teikn til mink. Mink må i alle fall overvakast og om naudsynt nedkjempast. Fylkesmannen har ikkje kjennskap til andre framande artar i reservatet.

Strandsøppel vil tidvis kunne samle seg i større mengder og utgjør eit problem både estetisk, i høve strandnære vegetasjonstypar, og fugleliv som blir skada av plast.

7.2 Bevaringsmål, planlagde tiltak og skjøtsel

Med bevaringsmål meiner ein ønska tilstand for naturkvalitetane i verneområdet sett ut frå verneføremål og andre overordna føringar.

Verneføremålet utgjør det overordna bevaringsmålet; å sikre ein viktig sjøfugllokalitet med dei plantesamfunn og dyreartar som naturleg er knytt til området, særleg ut frå omsynet til sjøfuglane og deira hekkeplassar.

Planen set meir konkrete bevaringsmål for dei viktigaste naturkvalitetane (vedlegg 2). Overvakinga skal fange opp endringar i verneverdiane i naturreservatet, både positive og negative, med påfølgande justering av bevaringsmål og skjøtselstiltak. Bevaringsmåla vil såleis kunne reviderast ved behov. Bevaringsmål og overvaking skal leggjast inn i Miljødirektoratets nye fagsystem for verneområdeforvaltning (NatSat).

Reservatet skal vere ein eigna hekkeplass for naturleg tilhøyrande fugleliv, særleg sjøfugl. Mengde fugl på hekkeplassen avheng både av utforming av hekkeplassen og ytre tilhøve – ikkje minst tilgang på mat i hekkeperioden. Difor er det umogleg å setje eit tal på kor mykje hekefugl det skal vere på holmane, ein kan berre legge til rette for at fuglane får best mogleg tilhøve under hekkinga.

Bevaringsmåla for Norheimsøy og Lamholmen naturreservat er til dels spesifikke og målbare mål for akkurat dette sjø- og landarealet. Samstundes inngår desse måla i ei meir omfattande målsetting for sjøfuglforvaltninga, i første rekke for Ryfylkeregionen, men også for Rogaland. Det vil kunne vere store skilnader mellom dei ulike reservata; til dømes med kva artar som hekkar, kor sårbart fuglelivet er for uroing og bruk, behov for skjøtselstiltak og anna. Desse skilnadene må såleis inngå i og forvaltast etter eit meir «overordna» forvaltingsmål om best mogleg tilstand for fuglebestandane sett i samanheng for Rogaland og Vestlandskysten.

Vegetasjonen på land er i stor grad prega av langvarig beite og brenning av kystheia. For at naturreservatet sin funksjon som hekkeplass blir tatt vare på skal vegetasjonen på dette viset haldast låg, og framande artar skal ikkje få etablera seg på holmen. Dette i nært samarbeid med grunneigarane.'

Reservatet bør skjøttast i samsvar med retningslinjer for god skjøtsel av kystlynghei men med mål om noko høgare lyng enn elles for å gje skjul for grågås. Det bør derfor ikkje brennast på nytt før lyngen er 30 cm høg. Det er eit mål at halvparten av røsslyngheia og røsslyng-bjønnskjeggeheia på fig. 3 er over denne høgda (30 cm), og at om lag 1/3 av arealet er brend dei siste 10 åra. Ifølgje Kaland (1999), vil det variera frå 8 til meir enn 20 år før plantane blir 20-30 cm. Plantehøgda bør overvakast over tid for å sjå kor lang veksetida er på den aktuelle lokaliteten.

Tabell 3 Aktuelle forvaltningstiltak i reservatet

Tiltak		
Avskyting av villmink	2018 - 2019	I samarbeid med SNO spore og avlive all mink ved skyting og evt. feller. Ingen spor i 2016. Bør følgjast opp etter 2 år.
Skilting vern	2017-	Oppsetting/tilsyn av verneskilt med underskilt om ferdselsforbod
Rydding strandsøppel	2017-	Fjerning av all strandsøppel, deretter vedlikehald over tid.
Overvaking	2017 -	Oppretthalde langvarig overvaking av grågås (NOF/NINA); kan i nokon grad kombinerast med overvaking av andre artar, men ta sikte på systematisk Rogalands-teljing av hekefugl etter nasjonale strategiar og koordinert med Vestlandsfylka.
Kulturmarkskjøtsel	2018	Skogrydding, brenning og beite i samarbeid med grunneigarane. Brenninga må tilpassast fuglanes behov for områder med reir-skjul (gås spesielt)

7.3 Verneforskrifta og retningsliner for brukarinteresser

Forvaltninga av Norheimsøy og Lamholmen naturreservat skal styrast av verneforskrifta og legge verneføremålet (verneforskrifta kap. III, vedlegg1), til grunn i alle saker, på kort og lang sikt. Utarbeiding av forvaltingsplan er heimla i kap. VII i vernereglane.

Verneforskrifta er eit juridisk dokument som set rammer for bruk av området. Forskrifta er bygd opp systematisk med forbod, unntak frå forbod og høve for dispensasjon etter søknad. Det er såleis viktig å lese forskrifta i samanheng. Kort fortalt er verneforskrifta bygd opp på følgjande vis:

- Kap. I og II er innleiande reglar
- Kap III seier kva som er verneføremålet
- Kap. IV seier kva som ikkje er lov (forbod)
- Kap. V seier kva ein normalt kan gjera utan vidare (unntak frå forbodet)
- Kap.VI seier kva ein kan gjera etter løyve frå forvaltingsstyresmakta (dispensasjon)

Fylkesmannen som forvaltingsstyresmakt for reservatet skal ved praktiske tiltak og sakshandsaming følgje Miljødirektoratet sitt rundskriv M106-2014: *Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter*. Dette gir konkrete føringar for tolking av verneforskrifta, og skal leggest til grunn for vurdering av søknader om dispensasjonar.

Like fullt skal rettleiaren frå Miljøverndepartementet frå 2012 om naturmangfaldlova kapittel II nyttast i forvaltninga. Denne gir ei praktisk innføring i alminnelege føresegner om berekraftig bruk, jfr. §§ 4 – 12 i lova.

Nedanfor blir det gjort greie for dei antatt mest aktuelle tema for brukarinteresser, der det blir synt til aktuelle kapittel og underpunkt i forskrifta.

Landbruk

Tradisjonelt beite på holmane er lov etter kap V pkt.2, også naudsynt ferdsle for dei som held beitedyr. Fortsatt beite er klart ønskjeleg for å skjømte det tradisjonelle kystlyngheipreget og halde skog nede. Graden av beite må likevel tilpassast vegetasjonen, slik at det samstundes er nok skjul (til dømes høg nok lyng) til å gi reirskjul for fuglar (jfr. § 12 i naturmangfaldlova).

Faste innretningar som til dømes leskur, brygger eller andre anlegg er forbode etter kap. IV pkt.3. Eventuelle søknader om dispensasjon til slike tiltak må handterast etter streng heimel § 48 i naturmangfaldlova.

Gjødsling og bruk av kjemiske middel for nedkjemping er forbode etter kap. IV pkt.3. Vi legg då til grunn at det ikkje har vore gjødsling i tida før vernetidspunkt, jfr. kap. V pkt. 2.

Grøfting og overflatedyrking av myrområda på Norheimsøy er tillatt etter kap. V pkt. 4. Dette har bakgrunn i at verneforskrifta er gamal og ikkje er revidert etter at anna og nyare lovverk regulerer dette, til dømes forskrift om nydyrking. Det er i så måte behov for revisjon av verneforskrifta.

Lyngsviing og rydding av vegetasjon: Grunneigarar har ved fleire høve gjennomført sviing i naturreservatet. Dette i første rekke for å betre sauebeite. Sjølv om rydding av vegetasjon ved hogst og sviing kan vere viktige skjømstiltak for å fremje verneføremålet, er det likevel ikkje direkte heimel for dette i verneforskrifta. Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til at slike tiltak blir gjennomført, men på ein måte som samstundes fremjar verneføremålet. Til dømes er det viktig å oppretthalde ulik alder på lyngareala, og skjul for hekkande fuglar (jfr. § 10 og 12 i naturmangfaldlova). Ny brenning må difor først skje etter samråd med forvaltingstyresmakta.

Jakt, fiske og friluftsliv

Verneforskrifta kap. IV pkt. 4 seier at all ferdsle på holmane og i ein 50 meter sone kring land er forbode i tida 15. april til 1. august. Forbodet gjeld ikkje mellom anna ferdsle i samband med beitehald og yrkesfiske/fiskerettar (kap. V). Denne type ferdsle må etter naturmangfaldlova § 6 om generell aktsemd avgrensast til det som er strengt naudsynt.

Like eins er det forbod mot camping, telting og oppsett av kamouflasje. Jakt, fangst, all bruk av skytevåpen og lause hundar er forbode i tida 1. mars til og med 1. september, jfr. kap. IV pkt.2.

7.4 Sakshandsaming - dispensasjonar

Fylkesmannen tek sikte på god dialog med brukarar for å avklare eventuelle søknader i forkant. Søkar skal gjere greie for det konkrete tiltaket, kva behov som ligg til grunn og kvar tiltaket er planlagt i reservatet. Når det ligg føre konkret søknad, vil Fylkesmannen handtere denne så raskt som råd, og i samsvar med forvaltingslova, gjerne og med synfaring på staden.

Miljødirektoratet M106-2014: *Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter* gir konkrete føringar for tolking av verneforskrifta, og skal leggast til grunn for vurdering av søknader om dispensasjonar. Like eins rettsprinsippa §§ 8-12 og forvaltingsmåla §§ 4 og 5 i naturmangfaldlova.

I tillegg til forskrifta etter naturmangfaldlova vil anna lovverk gjelde for verneområdet, til dømes lov om motorferdsle, friluftsløva, viltlova, marine lovverk og plan- og bygningslova. Tilhøve som ikkje er regulert av verneforskrifta vil med andre ord kunne vere regulert etter eit eller fleire av desse lovverka, eventuelt parallelt med verneforskrifta - og i så fall krevje løyve etter fleire lovverk.

Søknader om dispensasjon

Verneforskrifta set strenge forbodsreglar mot moglege, skadelege tiltak i høve til verneføremålet. Søknader som krev dispensasjon skal handterast etter verneforskrifta for reservatet, eventuelt etter § 48 i naturmangfaldlova av 2009.

Søkar må gjere greie for det konkrete tiltaket, kva behov som ligg til grunn for dette, og kor tiltaket er planlagt i reservatet. Eit og same tiltak kan vere regulert over fleire avsnitt i forskrifta. Difor er det viktig å lese verneforskrifta i samanheng.

Vedtak kan klagast på av søkar, eller andre med rettsleg klageinteresse, jfr. forvaltingslova. Klagehandsamar er Miljødirektoratet. Eventuell klage skal sendast om Fylkesmannen i Rogaland.

Den generelle dispensasjonsregelen i verneforskrifta (jfr. § kap. VIII) er frå 1. juli 2009 erstatta av naturmangfaldlova § 48 (*dispensasjon frå vernevedtak*):

«Forvaltingsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig».

Følgjande to vilkår må vere oppfylte for å kunne gje dispensasjon etter § 48:

- Tiltaket kan ikkje påvirke verneverdiene nemneverdig.
- Tiltaket må ikkje strida mot føremålet i vernevedtaket.

7.5 Handheving og sanksjonar etter naturmangfaldlova

Naturmangfaldlova kap. IX § 69 seier at ansvarleg styresmakt etter lova kan pålegge den ansvarlege å rette eller stanse tilhøve som er i strid med lova, eller vedtak heimla i lov. Det er ei plikt til å førebyggje, utbetre og rette opp. Dette gjeld også for uventa miljøkonsekvensar av lovleg verksemd, jfr. § 70. Der kor krav etter § 69 eller § 70 ikkje blir etterkomne, kan ansvarleg styresmakt setje i verk tiltaka (jfr. § 71). Utgifter til desse tiltaka kan krevjast dekte av den ansvarlege.

Ansvarleg styresmakt kan vidare fatte vedtak om tvangsmulkt for å sikre at naturmangfaldlova og vedtak gjort etter denne blir gjennomførte, jfr. § 73. Den som bryt lova, vedtak etter lova, eller vedtak som tener til å gjennomføre mål og prinsipp i lova, skal etter pålegg frå ansvarleg styresmakt betale miljøerstatning til staten, jfr. § 74. Forsettlege eller aktlause lovbrøt kan gje straff i form av bøter, eller fengsel på inntil eitt år. Ved grove lovbrøt kan ein risikera fengsel i inntil tre år, jfr. § 75.

8 Oppsyn og informasjon

Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsynet i naturreservata, også i Norheimsøy og Lamholmen naturreservat. I dette ligg ansvaret for å sjå til at vernereglane blir respektert, men også informasjon og rettleiing av grunneigarar og andre brukarar av området. Vidare vil SNO kunne ta på seg ansvaret for skjøtsel og andre praktiske forvaltingstiltak i reservatet. Elles har SNO jamleg kontroll av grensemerke. SNO utfører også naturregistreringar og overvakar endringar i området.

Naturreservatet er gjort greie for i ny informasjonsbrosjyre om sjøfuglreservata i Rogaland (Fylkesmannen i Rogaland og Våtmarkssenter Jæren 2015). Reservatet er og synleg i nettportalen Temakart Rogaland <http://www.temakart-rogaland.no/>.

Kjelder

Kaland, P. E., (1999). Kystlynghei. I. A., Norderhaug (red.), *Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker* (s. 122). A/S Landbruksforlaget

Artsdatabanken.no - Artskart

Fylkesmannen i Rogaland 1996 (Aa. Munkejord, int. dok) : Tilstand og utviklingstrekk sjøfugl i Rogaland 1996

Fylkesmannen i Rogaland 2006: Hekkende sjøfugl i Rogaland 1978 – 2005/200 - en gjennomgang av sjøfuglreservatene

Fylkesmannen i Rogaland 2008: Hekkende sjøfugl i Rogaland

Fylkesmannen i Rogaland og Våtmarkssenter Jæren 2015: Sjøfuglreservat i Rogaland. Brosjyre

Hauge, Kjell Ove 1982 – 2015: Hekkebestanden av grågås på Norheimsøy, Norheimslamholmen, Staub og Ådnaholmen i Finnøy kommune 1982 – 2015 (årlige notat)

Hauge, Kjell Ove 1984: Vegetasjonsforholdene på Norheimsøy, Norheimslamholmen og Staub, Finnøy kommune

Miljødirektoratet M106-2014: Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter

Miljøverndepartementet 2012: Naturmangfoldloven kapittel II. Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk - en praktisk innføring

Naturbase.no – marine naturtyper

Vedlegg

Vedlegg 1: Verneforskrift for Norheimsøy og Lamholmen naturreservat

Vedlegg 2: Bevaringsmål for Norheimsøy og Lamholmen naturreservat

Vedlegg 1 Verneforskrift

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. av 7. mai 1982. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er Norheimsøy og Lamholmen med omkringliggende skjær samt sjøarealer i en avstand av ca 50 m fra land, i Finnøy kommune i Rogaland fylke, fredet som naturreservat ved Kronprinsreg.res. av 7. mai 1982 under betegnelsen «Norheimsøy og Lamholmen naturreservat».

II

Fredningen berører gnr/bnr 64/1, 64/6, 64/11, 64/13. Reservatet dekker et landareal på ca 450 daa. Grensene for reservatet framgår av kart i målestokk 1:50.000 og 1:5.000, datert Miljøverndepartementet mars 1982. Kartet og fredningsbestemmelsene oppbevares i Finnøy kommune, hos fylkesmannen i Rogaland og i Miljøverndepartementet. Reservatet merkes med skilt.

III

Formålet med fredningen er å bevare en viktig sjøfugllokalitet med de plantesamfunn og dyrearter som naturlig er knyttet til området, særlig utfra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

Vegetasjonen i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse som ikke følger av tiltak i medhold av punktene V-VII. Nye plantearter må ikke innføres.

Pattedyr og fugler, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse som ikke følger av tiltak i medhold av punktene V-VII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt i tidsrommet fra og med 1. mars til og med 1. september. Hunder må ikke slippes i reservatet i jaktforbudstiden. Nye dyrearter må ikke innføres.

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, brygger, anlegg og faste innretninger, framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, drenering, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og bruk av kjemiske bekjempningsmidler.

I tiden fra og med 15. april til og med 1. august er det forbud mot ilandstigning og ferdsel på øyer og holmer og i en 50 m sjøsone omkring. I resten av året skal ferdselen foregå slik at plante- og dyrelivet minst mulig skades og forstyrres. Camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

V

Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for ferdsel og gjennomføring av tiltak i ambulans-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed

beiting og gjødsling i samsvar med tidligere bruksmåte og nødvendig ferdsel i denne forbindelse

utøvelse av fiske for manntallsførte yrkesfiskere med fiskerregistrerte båter og for utøvelse av gjeldende fiskerettigheter

grøfting og overflatedyrking av myrområdene på Norheimsøy

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

kontrollert reduksjon av pattedyr og fugler når dette anses nødvendig for å hindre bestandsmessige misforhold mellom forskjellige arter eller i forholdet art-miljø på grunn av menneskeskapt faktorer

ferdsel i forbindelse med ovennevnte reguleringstiltak og i spesielle tilfeller

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides skjøtelsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføringen av skjøtselstiltakene. Eventuell skjøtelsplan skal godkjennes av Miljøverndepartementet.

VIII

Miljøverndepartementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strir mot formålet med fredningen.

IX

Forvaltningen av fredningsbestemmelsene tillegges fylkesmannen i Rogaland.

X

Den myndighet Kongen har etter § 10 til å fastsette nærmere bestemmelser om områdene og deres skjøtsel, etter § 21 om merking av fredninger m.v., etter § 22 om regulering av ferdsel og etter § 23 om å gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene, overføres til Miljøverndepartementet.

XI

Disse bestemmelsene trer i kraft straks.

Vedlegg 2 Bevaringsmål for Norheimsøy og Lamholmen NR

Bevaringsmål	Mål nådd	
Grågås	2016	Hekkebiotopens kvalitetar for grågås skal oppretthaldast gjennom skjøtsel jfr. vegetasjonskart fig. 3; slik at reservatet framleis har vitskapleg verdi som nasjonalt referanseområde for hekkande grågås.
Måkeartar	2020	Dersom måkeartane tek opp att hekking i reservatet, skal dette ha ei naturleg utvikling med minst mogleg påverknad og forstyrring.
Framande artar	2020	Reservatet skal vere fritt for framande artar. Mink skal utryddast i samarbeid med SNO
* Strandsøppel	2017	Fjerning av ilanddriven strandsøppel; jamleg i samarbeid SNO/Ryfylke friluftsråd. Pågåande innsats som må vurderast fortløpande.
Forvaltingsmål	Mål nådd	
Økologisk funksjon kulturmark	2020	Naturtypene sin tilstand skal oppretthaldast slik at dei fungerer fullgodt som potensiale for naturleg tilhøyrande fugleartar, med utgangspunkt i tilstand ved vernetidspunkt. Dette i nært samarbeid med grunneigarar om beite og vegetasjonsskjøtsel. Sjå tabell 3 om Tiltak
Forskningsfunksjon	2016	Bestandsutviklingane for sjøfugl skal overvakast etter nasjonal metode; med referanseverdiar frå etter vernevedtaket jfr. tabell 1. Tilsvarende skal hekkepopulasjon av grågås overvakast som før.
* Rydding strandsøppel	2017-	Fjerning av ilanddriven strandsøppel; jamleg i samarbeid SNO/Ryfylke friluftsråd

* Grunneigarar og aktuelle aktørar kan søkje midler til opprydding av marin forsøpling, jfr ny forskrift som har låge på høyring hjå Mijødirektorartet, med høyringsfrist 27. januar.